

Etiikan mahdollisuudesta tieteenä

Henrik Rydenfelt
Helsingin yliopisto

Etiikka tieteenä?

Filosofit ja ei-filosofit eivät pidä etiikkaa tieteenä

- **Tiede** tutkii sitä, miten asiat ovat, ei miten asioiden tulisi olla
- **Etiikka** on joko valmiiden moraalisten näkemysten soveltamista uusiin tapauksiin
- Tai parhaimmillaankin eettisten periaatteiden tai teorioiden *a priori* -tutkimusta

Neljä haastetta

(1) Filosofinen naturalismi

– Jos eettisiä ”tosiasioita” ei redusoida, ne eivät voi tulla tieteellisen tutkimuksen kohteeksi

(2) Moraalisten väitteiden semantiikka

– Eettiset väitteet eivät ole kuvailevia/tosia

(3) Praktinen vastaan teoreettinen päättely

– Teoreettinen päättely (tutkimus) on kategorisesti erilaista kuin praktinen (eettinen) päättely

(4) Empirismi

– Etiikalla ei voi olla kokemuksellista perustaa kuten tieteellä

1. Naturalismi

Ontologinen naturalismi (ON): kaikki, mitä on, on tieteellisen tutkimuksen kohteena

Metodologinen naturalismi (MN):

Mutta mitä on tiede?

- Luonnollisen todellisuuden tutkimusta? Kehämäinen!

⇒ Naturalismin luonne riippuu tieteen käsitteestä

- ON kohdalla tieteellisen realismin muodosta

Tieteellinen realismi

A-TR: todellisuus on (suurin piirtein) kuten parhaat tieteelliset teoriat esittävät sen olevan (Devitt)

K-TR: tieteelliset teoriat erehtyväisiä mutta totuudenkaltaisia (Niiniluoto)

H-TR: tiede edellyttää hypoteesin, että on olemassa näkemyksistämme jne. riippumaton todellisuus (Peirce, Rydenfelt 2014)

- Tiede *määritellään* hankkeena, jonka tarkoitus on saada selville, miten asiat (kannoistamme riippumatta) ovat
- Ei tarvetta argumentoida, että tiede todella on kosketuksissa todellisuuden kanssa
- Etu: ei edellytä ”ensimmäistä filosofiaa” (Rydenfelt 2011)

Hypoteettinen realismi ja etiikka

⇒ Ei periaatteellista estettä etiikalle tieteenä

- Don't block the way of inquiry! (Kieltäminen *skeptisyyttä*)

Mahdollistaa:

- Naturalismin ilman reduktiota, tai
- Ei-reduktionismin ilman ei-naturalismia

Tietysti vasta lähtökohta, mahdollisuus

2. Moraalisten väitteiden semantiikka

Haaste: oletus, että ”on niin että p” ja ”tulisi olla niin, että p” ovat semanttisesti (kategorisesti) erilaisia väitteitä

- Ekspressivismi (Blackburn, Gibbard): normatiiviset väitteet eivät kuvaile todellisuutta (mutta tieteelliset väitteet kuvailevat)

Globaali ekspressivismi (Price) tai anti-representationalismi (Rorty)

- Ei *semanttista* eroa eettisten ja tieteellisten väitteiden välillä
- Funktionaalisia / toiminnallisia eroja
- Yhteensopiva H-SR:n kanssa (Rydenfelt 2014)
- Haastaa ajatuksen eri ”sopivuuden suunnista” (*directions of fit*, esim. Michael Smith)

3. Praktinen vs. teoreettinen päättely

- Teoreettinen: uskomuksen perusteet = oikeutus/evidenssi uskomukselle
- Käytännöllinen: toiminnan perusteet (*action, desire, intention*), vaihtoehtoisia näkemyksiä:
 - Perustuvat toiminnan edistämän objektin ominaisuuksiin (Parfit, Scanlon)
 - Perustuvat haluihimme (Williams, Schroeder)
 - Perustuvat käytännön järkeen (Korsgaard)

Uskomuksen/toiminnan perusteet

- Erottelu perusteille *uskoa* että p ja *haluta* että p
 - Vaikuttaa kategoriselta: uskomukselle perusteita *oikeutus/evidenssi*, halulle jokin muu
- Ongelma ratkeaa, jos pidetään perusteina “ajatella”, että:
 - *on niin, että p*
 - *tulisi olla niin, että p*

Instrumentalism ja inferentialismi

(9') kuten edellä
normatiivisena väitteenä
"I ought to relieve..."

Brandom (2000):

- (2) ja (9) analogisia
- (9') pääpremissi
- (2'): p is a *reason* to think that q

Table 5.1

Transitions among Psychological States	Relations between Propositions
(1) I believe that p	(1') p
(2) I believe that if p then q	(2') If p then q
So (3) I believe that q	Therefore (3') q

Table 5.4

Transitions among Psychological States	Relations between Propositions
(9) I desire that I relieve the itch in my finger	(9') ???
(10) I believe that I can relieve the itch in my finger by scratching it	(10') I can relieve the itch in my finger by scratching it
So (11) I desire that I scratch my finger	Therefore (11') ???

4. Empirismi

Haaste: etiikka ei voi olla *empiirinen* tiede

- Esim. ei-naturalistit useimmiten vetoavat *a priori* intuitioon

Mutta viimeaikaisessa keskustelussa *tunteet* on rinnastettu havaintoon:

- Spontaaneja, eivät pääteltyjä
- Käsitteellinen sisältö
- Oikeuttavia ilman päättelyä

Kausaalinen kysymys

Mutta onko esim. suuttumus teon vääryyden aiheuttamaa?

- Ehdotus: kyseessä yksi *havainnon ongelman* muoto: kuinka voimme tietää, onko havaintomme objektista/ominaisuudesta tuon objektin/ominaisuuden aiheuttama?
 - Ei erotettavissa välittömästä havainnon subjektin näkökulmasta
 - Ei estä objektiivisuutta (esim. induktio)

Johtopäätöksiä

1. Hypoteettinen realismi: tiede määritelty todellisuuden kautta
⇒ Laaja naturalismi, eettisen tieteen (käsitteellinen) mahdollisuus
2. Representationalismin kritiikki
⇒ Ei semanttista eroa tai erilaista ”sopivuutta” (*fit*)
3. Teoreettinen ja käytännöllinen päättely samankaltaisia
⇒ Molemmat normatiivisia, toinen ei ”instrumentaalista”
4. Tunteet voivat toimia etiikan empiirisenä perustana
⇒ Analogia havainnon kanssa, kausaalinen kysymys sama